

Verslag OMD 2025

Stichting Open Monumentendagen Leiden

De Stichting Open Monumentendagen Leiden (OMD Leiden) heeft als **doelstelling** de publieke belangstelling voor monumenten en hun historische en culturele context in de ruimste zin van het woord te bevorderen. Daartoe organiseert zij jaarlijks in het tweede (volledige) weekend van september de Open Monumentendagen in Leiden. In 2025 beleefden de Open Monumentendagen in Leiden op 13 en 14 september hun **39e editie**.

Stichting Open monumentendagen Leiden is een van de 300 lokale comités die in samenwerking met de (landelijke) Stichting Nederland Monumentenland, De VriendenLoterij Open Monumentendag tot het grootste landelijke cultuur evenement maakt.

Jaarlijks wordt door de Europese Erfgoed koepelorganisatie een thema gekozen, dat nationaal wordt 'vertaald'. Het landelijke **thema** van 2025 was '**Ergoed & Architectuur, gebouw(d) om te blijven**'.

Werkwijze van Stichting Open Monumentendagen Leiden is dat zij rondom dit thema brainstormt en het uitwerkt met geïnteresseerden en professionals uit het veld. Op basis daarvan selecteert zij monumenten (panden) en nodigt die uit om deel te nemen. OMD Leiden faciliteert de deelnemende panden op verschillende manieren vnl. door de inzet van zo'n 200 vrijwilligers.

In 2025 openden **32 monumenten** hun deuren (gratis) voor een wederom zeer divers publiek. Onder de monumenten bevonden zich dit jaar een aantal pareltjes die nog niet eerder voor publiek te bezichtigen waren, waaronder het beroemde Ehrenfesthuis, Pieterskerkhof 40 en Boerhaavelaan 6. Opmerkelijk veel bezoekers namen een kijkje bij Sociëteit Minerva, de oude Gymnastiekzaal, de communicatiebunker uit WOII, Ars Aemula Naturae, de Meelfabriek, Boerhaavelaan 2 en het particuliere woonhuis Nieuwsteeg 2. Toplocaties als vanouds waren Pieterskerk, Academiegebouw, Hortus Botanicus, Gemeenlandshuis, Gravensteen, de Oude Sterrewacht en het Stadhuis.

Er werden **49.287 bezoeken** geregistreerd aan de hand van tellen bij de ingang van panden. Doordat er ook een aantal grote buitenlocaties waren, moet dit aantal gezien worden als het minimaal aantal bezoekers. Omgerekend via de landelijke sleutel (delen door drie), komt het neer op **16.429 unieke bezoekers** die een kijkje namen in meerdere van de 32 opengestelde monumenten.

Het **uitgebreide programma** van OMD '25 omvatte rondleidingen (in de Nederlandse en Engelse taal) in een groot aantal monumenten. Over de historie van het pand, soms over de architect of over de bewoners. Er was een duo-concert van het carillon en een lezing over het orgel van het Academiegebouw. Een historische film en een rondleiding door raadsleden in het Stadhuis en een makerslab in de Pieterskerk. Daarnaast was er een wandelroute door de binnenstad en een fietstocht langs jonge bouwkunst (waaronder een aantal panden uit de periode van het Brutalisme). Binnen het muziekprogramma verzorgden bijna 30 Leidse koren, ensembles, theatergroep Domino en de groep Creators van de Jeugdtheaterschool Leiden optredens in en om de monumenten. Er was een grote ambachtsmarkt op het Ambachtsplein,

met (hedendaagse) ambachten die nodig zijn om monumenten in stand te kunnen houden. Iedereen vooral ook de jeugdige bezoekers, konden zelf de handen uit de mouwen steken en er viel veel te zien, te leren en beleven. In het Stadsbouwhuis was er een leuke en leerzame activiteit voor kinderen: 'Bouw je eigen monument'. Ook traditioneel, verzorgden junior rondleiders weer speciale rondleidingen (in diverse talen) in kleine groepjes in de Pieterskerk.

Alle monumenten en bijbehorende activiteiten zijn altijd **gratis** te bezoeken. De meeste monumenten en locaties zonder voorafgaande reservering (reservering gold dit jaar voor twee panden). In enkele (kwetsbare of kleine) panden werd bezoek gereguleerd door vrijwilligers door kort vooraf te vormen groepjes (kleurkaartjes systeem) toe te laten en rond te leiden. Voor een aantal activiteiten en speciale rondleidingen is eveneens gebruik gemaakt van de **reserveringsmogelijkheid** via een digitaal reserveringssysteem op de website (landelijke website van de VriendenLoterij Open Monumentendag www.openmonumentendag.nl). Ook heeft OMD Leiden gebruik gemaakt van de speciaal daarvoor ontwikkelde QR-code bordjes, om informatie over de panden in panden zelf digitaal beschikbaar te maken. Het enthousiasme van het publiek hiervoor was, door onbekendheid, nog zeer gering.

Het gehele **programma** (monumenten en activiteiten, inclusief achtergrondinformatie) was **te vinden op** onze **website**: www.omdleiden.nl en de landelijke website (sinds 2024 via API gekoppeld). Ook is er weer een mooi **programmaboekje** samengesteld met specifieke themateksten en bij de monumenten behorende geschiedenis en informatie. Voor kinderen uit de midden- en bovenbouw (groep 5 tot en met 8) van het reguliere basisonderwijs is weer speciaal een **Kidsgids** samengesteld, met daarin een (thema gerelateerde) speurtocht. Alle Leidse basisscholen ontvangen de kidsgids kosteloos. De speurtocht door de Leidse binnenstad kan nog jarenlang worden gelopen. Naast de Leidse en landelijke website, het programmaboekje en de Kidsgids waren er **Engelse en Nederlandse flyers**. Het programmaboekje had een oplage van 10.000 exemplaren. De Kidsgids een oplage van 7000. Vormgeving is verzorgd door Claudia Claas van Valetti en gedrukt door Puntgaaf uit Leiden.

Voorafgaande aan de Open Monumentendagen Leiden zijn zowel het programmaboekje als de Kidsgids in bijzijn van sponsors, adverteerders, pandeigenaren/beheerders en redacteurs, uitgereikt aan Erfgoed Leiden en Omstreken op de locatie Ars Aemula Naturae. De locatie en de tekeningen van de verbouwplannen waren daarna te bezichtigen.

Het **landelijk bureau Open Monumentendagen** organiseerde eerder al een landelijke start- en informatiebijeenkomst, en een overleg met de comités van de grote monumentensteden; het bestuur van de Stichting Open Monumentendagen Leiden heeft deze bezocht en bijgedragen aan het delen van ervaringen. Ook heeft bestuur van OMD Leiden hulp geboden bij het opzetten van bv klassendag en Kidsgids door andere lokale comités.

Voor en tijdens het weekend van de Open Monumentendagen is veel **aandacht** besteed door de regionale omroepen en de regionale nieuwsbladen. Via de accounts van OMD Leiden werd ook social media (Facebook en Instagram) ingezet. Ook hingen er op diverse plekken in de stad en op ramen van woningen posters en nog grotere posters o.a. in de bushokjes. Tijdens

het weekend zijn deelnemende panden goed herkenbaar door de blauwe open monumentendagen vlag aan hun gevel/hek.

De **organisatie** van Open Monumentendagen Leiden is in handen van de Stichting Open Monumentendagen, bestaande uit een 5-koppig bestuur van onbezoldigde vrijwilligers. Dat in samenwerking (Convenant) met de gemeente Leiden afdeling erfgoed deels ondersteund wordt door een (betaalde) coördinator.

Zo'n **200 vrijwilligers** dragen jaarlijks in verschillende rollen bij in de **uitvoering** en de voorbereiding van het weekend. Er zijn rondleiders, tellers, gastvrouw/-heren, koeriers voor het gedrukte materiaal en hulp bij catering en het rondbrengen van lunchpakketjes, invoer van gegevens op de website(s), fotograferen, schrijven en redigeren van teksten, verzamelen van pandinformatie, begeleiden van (kids)activiteiten. Daarnaast leiden we jaarlijks nieuwe junior rondleiders op die in een aantal gevallen jarenlang aan ons verbonden blijven.

Ter **voorbereiding** vindt er jaarlijks een vrijwilligersbijeenkomst plaats waar vrijwilligers een toelichting op het programma en de deelnemende monumenten krijgen. Dit jaar was er aandacht voor een werkvorm om elkaar beter te leren kennen en werd men geïnformeerd over hospitality en hoe om te gaan met calamiteiten. De dag vond plaats in juni '25 in het vm. Stadsbouwhuis. Eind augustus/begin september waren er diverse voorbereidende bijeenkomsten (**overdracht kennis/informatie**) voor de vrijwilligers die in een bepaald monument ingeroosterd stonden. De toelichtingen werden veelal gegeven door een bouwhistoricus of de restauratiearchitect.

Als **dank** voor hun inzet ontvingen vrijwilligers tijdens het weekend een lunchpakketje en een kleine attentie op de eindborrel (een mooie vilten sleutelhanger). De borrel en attentie was er ook voor de eigenaren/beheerders van deelnemende panden.

Verschillende **sponsors** (hoofdsponsors Burgy bouwbedrijf en ELO Gemeente Leiden) en **adverteerders** dragen bij om het programma, de diverse drukwerken en materialen te bekostigen, een voorbereidende vrijwilligersbijeenkomst, de presentatie van het gidsje voor adverteerders en sponsors en een eindborreltje voor zowel pandeigenaren als vrijwilligers te organiseren (Sligro voor versnaperingen tijdens vrijwilligersmiddag, presentatie gidsen, de lunches en vrijwilligersborrel in het OMD weekend plus materialen voor in de panddozen). Daarnaast wordt in het kidsprogramma samengewerkt met o.a. Technika10 en de Jeugdtheaterschool Leiden e.o..

Samenwerkingspartners editie 2025:

- Historische Vereniging Oud Leiden (o.a. lezing op de vrijdag voor Open Monumentendagen)
- Raadsleden gemeente Leiden (rondleidingen Stadhuis Burgerzaal, de Raadszaal en de bestuursvleugel)
- Contactgroep Leidse Koren mbt het Muziekprogramma

- Technika10 (kidsactiviteiten)
- Groep Creators van de Jeugdtheaterschool Leiden e.o. (voorstelling in Ars)
- Theatergroep Domino
- Ambachtslieden die zich hebben gepresenteerd op het Ambachtsplein
- Sponsors en adverteerders
- Pandeigenaren van deelnemende monumenten
- Auteurs, fotografen en makers van wandel- en fietsroutes.
- Comités in buurgemeenten (het programmaoverzicht van Comité OMD Leiderdorp is onderdeel van het Leidse programmagidsje. Verder wordt contact onderhouden met de comités Voorschoten, Zoeterwoude, Oegstgeest en Warmond.)

Een Financieel overzicht is te vinden op de website van OMD Leiden; www.omdleiden.nl.